

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ЛІДІЇ САФОНІК

«Буттєвість сенсу людського життя» (Сафонік Лідія. Буттєвість сенсу людського життя): монографія / Лідія Сафонік. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. — 350 с.)

Монографія, яка присвячена проблематиці буттєвого закорінення сенсу людського життя, безумовно має викликати інтерес у колах наукової громадськості та широкого загалу. Актуальність наукової праці зумовлена спробою переосмислення сенсу життя у ситуації крихкості людського буття, коли вчорашнє буттєве опертя вже зникає за обрієм, є дещо «розмитим і розпорошеним», а нинішнє є примарним «крихким і нетривким». Відтак уважаємо, що переосмислення проблеми сенсу життя в умовах «іншого соціокультурного досвіду» нині є достатньо актуальною філософською проблемою, оскільки сучасна людина позбавлена традиційних шляхів, рятівних практик, стандартних методологічних схем і перебуває у ситуації неусталеного буття.

Л. Сафонік указує, що традиційна вертикальна модель осенсовування життя втратила свою загальну затребуваність, бо сприяла внесенню тоталізуючої функції у мислення. Відтак авторка артикулює ідею стосовно того, що сучасні кардинальні соціальні зміни спонукають людину шукати буттєве опертя, яке виводять людське мислення поза межі тоталізуючих вербально-метафізичних практик і навертають до пошуку автентичності життя щодо «правдивості» самого буття, сприяючи переборенню безмістовності багатьох життєвих проблем і ситуацій. Отже, керуючись неусталеністю людини у бутті запропоновано авторкою горизонтальний принцип осенсовування життя, який уможливило смислоконститууючу діяльність людини, що сприяє реалізації інноваційних ідей і проектів, спонукаючи людину до життя «зі-сміслом», «із думкою» впродовж усього життя.

Авторська концептуалізація сенсу життя насамперед полягає у концептуальному розмежуванні сенсу життя і смислу буття, сенсу життя і життєвих сенсів, смислу буття і смислів буття, сенсо-відчуття і сенсо-розуміння, сенсу, смислу й значення заради того, щоб уникнути декларативного характеру при описі феномену сенсу життя. Цікавим є концептуальне

вирішення наукової проблеми, що ґрунтується на основному положенні, яке полягає у розмежуванні сенсів і смислів, де сенси закорінені у емоційно-чуттєву складову людської природи, окреслюючи унікальність і самотність життя людини, а смисли обумовлені вербальним рефлексивним мисленням з залученням мовно-комунікативного й аргументаційного опосередкування, уможливлуючи залучення мисленнєвого потенціалу людини щодо процедур осенсовування життя.

Позитивним є те, що автор артикулює єдність чуттєвої та рефлексивної здатності людини у процесі конституювання дискурсу сенсо-розуміння, оскільки людина, яка розповідає свою історію, допомагає осмислити, прояснити складні механізми осенсовування свого життя. Чуттєва складова людської природи уможлиблює сумлінне ставлення до життя, а осмислення — морально спонукає у житті, обґрунтовуючи життєву позицію людини та вмотивовуючи її емоції та пориви.

Авторка указує, що у час диференціації та подрібнення модерністського нарративу процедури смислоконституювання уможлиблюють розуміння сенсу життя як інтегративної засади смислів людського буття, що сприяє буттєвому опертю людини загалом. У монографії доводиться, що зважаючи на відсутність чіткого розрізнення конотацій «сенсу» та «смислів», поняття «сенса» варто вживати разом із поняттям «життя» і таким чином отримуємо концепт «сенса життя», який вказує на унікальність життя людини, а поняття «смисли» доцільно вживати у множині у поєднанні з поняттям «буття», що дозволяє отримати ще один концепт «смисли буття», які необхідно розрізняти зі «смилом буття», який трансцендентний щодо людського буття, проте пошук буттєвого коріння сприяє подоланню беззмістовності чисельних життєвих проблем та ситуацій, окрім того, в певні кризові моменти людського життя сенс життя і смисл буття спроможні нашаровуватися одне на одне.

Дослідження проблеми сенсу життя зроблено авторкою із застосуванням теорії дискурсу, яка сприяє предметному погляду на сенс життя, завдяки чому він є конструктом і піддається науковому аналізу.

Л. Сафонік показано, що тіло є підставою, місцем буттявання смислів і джерелом генерування і розгортання сенсів, зумовлюючи здатність до смислоконституювання (притомності-розуміння). У роботі з'ясовано, що цінності є способом буття сенсу, проте, виходячи з реалій сьогодення, людині необхідно покинути звичку прив'язувати сенс життя до мети життя, оскільки транзитивність уявлення про сенс життя як вершину ціннісної піраміди виступає перешкодою щодо життєвої динаміки та конструктивних соціальних змін;

Авторка слушно вказує на солідарну працю людства щодо конституювання сенсових дискурсів, бо «смилові спонуки притомного сенсо-розуміння перетворюються на рівні генера-

лізованих знаків-ідей у репрезентативну та дискурсивну семантику, що сприяє вбудовуванню сенсо-розуміння в епістемні контексти культури та певного життєвіття, розгортанню спільної з Іншими мисленнево-дискурсивної та логічної матриці та здійсненню репрезентативного символічного естетичного досвіду з його основними смаками та перцептивними орієнтаціями¹. Заслуговує на увагу розгляд положення, що в онто-соціальних реаліях сучасної України набуває вагомості концепт «*схильності до спільного блага*» та «*значимих інших*», що є засторогою моральному нігілізму та виводять людину поза межі особистісного егоїстичного дискурсу «*доброго життя*», трансформуючи людське Я до масштабу родової здатності, спонукаючи до служіння та жертвності, що сприяє конституюванню людиною дискурсу сенсу життя.

Заслуговують на увагу роздуми автора щодо насилля, яке є способом розпорошення смислового горизонту, метафізичним осіданням буття та ймовірною втратою сенсу життя. Це особливо актуально в нинішній ситуації України — в умовах смислових воєн і деструктивних впливів різноманітних насильницьких дискурсів. Роздуми Л. Сафонік спонукають людину усвідомлено й відповідально генерувати свій власний життєвий дискурс, чітко артикулювати буттєві смисли та життєві сенси, відмовляючись від чужих проектів осенсовування життя.

Аналізуючи нинішнє людське буття автор артикулює тенденцію розщеплення сучасного людського буття на певні смислові мозаїки, що уможлиблює перебування людини у просторі ситуативних смислів, спричиняючи загрозу зникнення голосу «Іншого» з буттєвого простору людини. Така ситуація стає можливою тому, що реальний і віртуальний світи сприяють творенню поліідентичності, заплутаних і складних гетерогенних серій ідентичностей, провокуючи відмову від реальної самототожності, спричиняючи втрату очевидної фундаментальності сенсу життя, що зумовлює необхідність просвітницької діяльності щодо важливості конституювання дискурсу сенсо-розуміння.

У той же час авторка зазначає, що сучасна людина вчиться жити в ситуації знекорінення, у ситуації невиразного окреслення сенсо-розуміння, існування в межах ситуативних смислів і життєвих сенсів, неусталеній буттєвій ситуації, сприяючи трансформації та оберненню дискурсу сенсу життя у системі «*сенси-смисл*» на «*смисл-сенси*», що свідчить про вагомішу роль смислоконституювання у процесі конституювання дискурсу сенсо-розуміння.

Монографічна праця загалом демонструє глибину аналізу такого неначе «нескладного» феномену, як сенси життя, уни-

¹ Сафонік Лідія. Буттєвість сенсу людського життя : монографія / Лідія Сафонік. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. — 350 с. — С.3.

каючи декларативної констатації того, що є сенсом людського життя, закликаючи читача до мисленневих роздумів.

У свою чергу хотілось би побажати авторці у подальших наукових розвідках зосередити більше уваги на розрізненні сенсів і смислів, оскільки це концептуальне розмежування спонукає глибину розмислів щодо такого складного «метафізичного» феномену як сенс життя.

Тетяна Василевська,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державної служби та кадрової політики
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

Тетяна Пітякова,

*старший викладач кафедри філософії
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*